

[illegible]

16^{րդ} ՏԱՐԻ. — ԹԻԻ 42. (579)

21 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1903

ՀԱՅԱԹԱԹԵՐԹ «ԾԱՂԻԿ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՆԽԻԿ Է ԲԱՅԱՐՁԱԿԱՊԷՍ

ԳԱԽԱՆՆԵՐՈՒ ԽԱՄԱՐ, ԽԱՐԵԿԱՆ 60, ՎԵՃԱՄԱՆԿ 30 ՂՐԸ. — ԴՈՒՍՈՑ ԽԱՄԱՐ, ԽԱՐԵԿԱՆ 50 ՎԵՃԱՄԱՆԿ 25 ՂՐԸ. — ԱՐՏԱՍԱՀԱՆԻ ԽԱՄԱՐ, ԽԱՐԵԿԱՆ 14, ՎԵՃԱՄԱՆԿ 7 ՔՐ.: — ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԵ ԿԱՆԽԻԿ Է ԲԱՅԱՐՁԱԿԱՊԷՍ

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել ի Մ Բ Ա Գ Բ Ա Ի Թ Ե Ա Ն Կալաքա, Քուրճունլու Խան թիւ 7

در عیاده غلطه ده قورشونلو خاندۀ نومرو ۷ زاغیک غزیه سی اداره سی

RÉDACTION DE LA REVUE „DZAGHIK“ Kourchoum Han, N. 7, Galata, Constantinople.

ԹՄԳՈՒՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՅՕԴՈՒԱՄ

Թաղուն գիտութեան վերաբերեալ աշխատութիւնները կը բաժնուին իրարմէ անջատ չատ մը ճիւղերու:

1 — Ինչ ինչ հեղինակներ կ'ըրաղին լե-
րաշինելու հին occultismeը, բլլայ իր ամ-
բողջութեան, բլլայ իր մասերուն մէջ: Այս
կարգի աշխատութեանց արդիւնք են հնա-
խօսական եւ քննադատական երկար ու-
սումնասիրութիւններ — Եգիպտաբանու-
թեան, Արեւելագիտութեան, Լեզուաբա-
նութեան, եւ Արեւելեան կրօնքներու եւ
իմաստասիրութեանց վրայ, ինչպէս նաեւ
Ալքիմիայի, Քապալաի (Kabbale) եւ Գնո-
սութեան (Gnose) եւլն. եւլն:

2. — Ուրիշ հեղինակներ թագուհն գիտութեան ընձեռած մեթոտին խելամտած ըլլալով՝ կաշխատին արդի գիտութեանց համադրական ուսումնասիրութեանը :

3.—Վերջապէս կայ երրորդ գասակարգ մըն ալ որ տակաւին շատ քիչ ծանօթ բնական կամ մարդկային ինչ ինչ զօրութիւններու փորձառական ուսումնասիրութեամբը եւ գործնական հետազոտութիւններովը կը զբաղի:

Ինչպէս կը տեսնուի, occultism-ի ընդ-
գորկած գեախնը շատ ընդարձակ է եւ
սակայն բոլոր ձեւաբիտ եւ ձեռնհաս oc-
cultist-ները միշտ միեւնոյն մեթոտն ու օ-
րէնքները պիտի կիրարկեն ուստի մնասիրե-
լու կամ մեկնելու համար ընթացքը տիե-
զերքի մի, յոգովուրդի մը, եւ կամ թէ
կազմութիւնը մարդուն, կամ զոր օ-
րինակ՝ երեւումը մեռելոգիի մը ձեռք
բերում լուսանկարչական գործիքով (1)

(1) Ոչէհարցական փորձերու միջոցին կամ ուրիշ պարագաներու մէջ կարելի եղած է երբեմն գործող աներեւոյթ ոգիին կամ fluidesին լուսանկար ձանել: ասոնք կը կոչուին spiritique կամ fluidique լուսանկարներ: Այսպէս, անգամ մը Ռ.-լիւնըմ Գրուքսի հետ հաղորդակցող ոգին, Բաթի-Գինկ, ինքզինք անասանելի ըրաւ և գիտնականը յաջողեցաւ անոր լուսանկարը առնել քանի մը շաբաթով:

Կամ անոր յայտնութեան (manifestation)
 եղանակը :

Occultismէն դուրս բայց անոր հետ
առընչութիւն ունեցող ուրիշ գաղափարներ ալ
կան :

Մագնիսականութիւնը յիշեցնիք քիչ մը վերը, Այս գիտութիւնը կ'ուսումնասիրէ բոլոր էականերու եւ բնութեան բոլոր մարմիններու միջեւ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւնը եւ ազդեցութիւնները, Այս ազդեցութիւնները կը վերագրուին մասնաւոր զօրութեան մը, անտեսանելի, անկըշուելի, որ հին ասեաններէ ի վեր ծանօթ էր Եգիպտացիներուն եւ Արեւելոյքիներուն եւ զոր Մհամէր վերագտաւ ժէ. դարուն։ Մհամէր այս զօրութիւնը կոչեց մագնիսական հոսանքուտ (fluide magnétique) որ յետոյ ըսուեցաւ նաեւ կենդանային մագնիսականութիւն։

Ֆրանսայի մէջ այս դպրոցին պետը
Կրնայ համարուիլ Հ. Տիւրվիլ :

Երեւոյթներու տարբեր շրջանակի մը կը պատկանին «ոգեհարցութիւն»ը (spiritisme) եւ իր թէորիները։ Ոգեհարցութիւնողներու մարդոց եւ մեռելներու հաղորդակցութեան գաղափարէն բխած վարդապետութիւններու եւ փորձարկութիւններու ամբողջութիւնն է, Հատ spirite վարդապետութեան մարդուն անմահ մասը, espritն կը մնայ մարմնին մահուանէն վերջ եւ կրնայ հաղորդակցիլ կենդանի մարդոց հետ զանազան միջոցներով։ Ոգեհարցական փորձերու համար կը գործածուին մասնաւոր ենթականեր, medium կոչուած, որոնց միջնորդութեամբ կը կարծեն մեռելները ոգեկոչել եւ անոնց հետ հաղորդակցութեան մտնել։

Ուսումնասիրութեան այս ճիւղին մէջ հարկ է զանազանութիւն մը զննել։ Ոգեհարցակալ երեւոյթներու բացատրութեան համար զանազան դպրոցներու կողմէ առաջ քշուած à priori տեսութիւններէն պէտք է զատել կարգ մը անկախ փորձարկումներու աշխատութիւնները՝ զիս չատ

Քիչ ճանաչցուած զօրութեան մը արդիւնքս
 ներքին վրայ զոր աշտօր հոգեկան զօրու-
 քին (force psychique) կը կոչեն:

Բաւական թուով հոյակապ գիտնականներ, գլխավորաբար Ուիլերմ Բրուքս եւ Հոմպրոդո, ուսումնասիրած են հոգեկան զօրութեան զանազան արտայայտութիւնները, բայց մեծ մասամբ զգուշացած են ենթադրութիւններէ եւ թէորիններէ, ուշատ իրաւունք ունին:

Ոգեհարցը կարգ մը ոգեհարցական երեսոյթները պիտի ընծայէ ոգիի մը, միացած médium/ն հոգեկրակներն (perisprit) հետ (1) Occultistը պիտի պնդէ թէ գործողը médium/ն մուտքակալին մարմինն է (2) մինչ զիտունը միայն իրողութիւնը հաստատելով պիտի բաւականանայ Այսպէս՝ իր աչքերուն միայն չվստահելով՝ մեքենական շարժագրիչներ ուրիշ գործածէ, երեսոյթը մէկ քանի անգամներ պիտի կրկնէ, զայն իր բոլոր կողմերուն մէջ պիտի ուսումնասիրէ :

Ապահովաբար լաւագոյնը գիտունին
բռնած ճամբան է :

ԵՐԵՆՈՅԹՆԵՐԸ ՈՐԻՆ ԴՊՏԱԿԱՐԳ ՄԸՆ
ԱԼ Է ՏԵՌԱԳՎԱԳՈՂՈՒՅԻՆ ԿՈՒ ՏԵՌԱԳՎԱ-
ԳՈՂԱԿԱՆ ԳՎԱՅԱՊԱՏՐԱՆՔ (télépathie ou
hallucination télépathique) ԸՍՏԱԾՐ ՈՐ

(1) Ոգեհարցիները կ'ենթադրեն թէ հոգին պատ-
ռած է fluidique պատեանով մը զոր հոգեկրակն
կը կռիւն և որ հոգւոյն ու մարմնին միջեւ միջ-
նորդութեան դեր կը կատարէ: Կը կարծուի թէ
այս պատեանը, տեսակ մը էթերային, գորշըշինման
է մարդկային ձեւով մարմնին մէջ և որ թէեւ ան-
տեսանելի, բայց կրնայ ինքնաբերական եղանակա-
ւորումներու և խառնալով տեսանելի ու շոշափելի
դառնալ տաժամապէս:

(²) Occultistներու մոլորակային մարմին հոգածը քիչ տարբերութեամբ գրեթէ նոյնն է ինչ որ է ոգեհարցներու հոգեխրանը: Մոլորակային մարմինը ճիշդ կրկնակն (double) է նիւթական մարմնին և տարբեր՝ հոգեկան էութենէն (être psychique): Կրնայ ինչ ինչ պայմաններու մէջ մարմինին դուրս արձակուիլ և գործել: Մարմնին մահուանէ վերջն ալ իր մնայ և իր պահէ անոր անդրադարձեալ նմանութիւնը որ կը կոչուի image astral:

դարձեալ միեւնոյն հոգեկան պօրութեան հետ անդամութիւն ունի։ Ձոր օրինակ՝ մարդ մը յանկարծ իր մէկ հեռաւոր սիրելին իր քովը տեսնելու պատրաստը կ'ունենայ ու յետոյ կ'իմացուի թէ այդ նոյն րօպէին արկած մը, զժառանգութիւն մը պատահած է այդ հեռաւոր սիրելիին։ Կարգ մը դիտողներ ալ այս խնդիրներով կ'զբաղին որոնց մէջ կ'արժէ յիշել Դամիլ Ֆլամարիօնը որ քանի մը տարի առաջ այս նիւթին ուսումնասիրութեան նուիրուած դիրք մը հրատարակած է, L'inconnu et les problèmes psychiques, ուր հաւաքուած են հեռագրագրութեան բազմաթիւ վաւերական դէպքեր։

Ահա ասոնք են այն խնդիրները որոնք թագուն գիտութիւններու շրջանակին մէջ կ'իյնան։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրին վրայ քիչ շատ լրակատար գաղափար տալու համար հարկ է առանձին ուսումնասիրութիւններով ներկայացնել։ Ուրիշ առթիւ թերեւս անդադառնաք այս նիւթին, ներկայացնելու համար գոնէ occultisme-ի էական վարդապետութիւնները որոնք այնքան հետաքրքրական են։

ՅՈՎ. Զ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՄՊԱՄՍԱՆ ՄՐԱՅԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

Թ.

Թրամուէյր արագութեամբ կ'անցնէր Էնվալիտներէն. խոնաւ գետնին վրայ reverbèreները կը ցլանային երկայն լուսեղէն գիծեր շինելով եւ երբեմն միայն հեռուէն ուրիշ թրամուէյի մը կարմիր լապտերը արագութեամբ կ'անցնէր պահ մը շառագունելով գիշերուան մշուշը որ հիմա սեւ յղարչի մը պէս թեթեւ կ'ըստուերէր պոսլըվառին ծառերը եւ աբարքըմանները։ Սատարօֆ թրամուէյին վրայ՝ հազիւ թէ պատասպարուած էր իր երկայն վերարկուն մէջ. երբեմն ջանքեր կ'ընէր ալ աւելի ծածկուելու եւ կ'երեւայ թէ առանց արդիւնքի, որովհետեւ կը ցնցուէր բոլոր մարմնովը ցուրտէն եւ ի զուր կը ջանար հանդարտ դիրք մը առնել կարեւնալ խորհելու համար։

Թրամուէյը միշտ կը թաւալէր. ժամը տասնի մօտ էր արդէն եւ ասդին անդին խանութները կը գոցուէին. փեղկեր կ'իյնային շառաչիւնով մինչ ուրիշներ աստիճանաբար կը ծածկէին ցուցադրուած առարկաները. հիմակ այլ եւս խաղաղ եւ լոին թաղի մը մէջ էին. հետզհետէ ճամբորդները իջան եւ անհետացան քովնոր փողոցներու մէջ. մինակ Սատարօֆ մնաց իր անկիւնը եւ ալ կարծես համակերպած իր վիճակին արմուկը դրաւ նստարանին յինակին եւ գլուխը հանդիցուց. երբեմն օդին մէջ կառապանին մտրակը կը շաչէր եւ ձիերը կ'շտապէին։

—Շատ ուշ մնացի, խորհեցաւ Սատարօֆ եւ սպասեց կայարանի մը հասնելու, ժամը նայելու համար։

Այդ միջոցին անցորդները կը ցանցաւնային փողոցին մէջ եւ խանութները ալ գոցուած էին, միայն ասդին անդին սըրճարան մը իր լոյսերը կը յորդէր մինչեւ սալալատակին վրայ եւ աղմկալից խօսքեր, երգի կոտորներ կը խուժէին դուրս ամէն անգամ որ դուռը բացուէր. աբարքըմաններու մէջ լոյսերը կը մարէին եւ մեծ մասամբ փեղկերը գոց էին. ասդին անդին հազիւ սքողուած լոյս մը լուսամտիփին երանգովը կը գունաւորէր վարագոյրները։ Սատարօֆ այսպէսով նշմարեց վարագոյն պատուհան մը չորրորդ յարկի մը վրայ. թափանցիկ վարագոյրներուն ետեւէն ստուերներ կ'անցնէին. յետոյ դաշնակի ձայն մը. հոնկէ՞ց էր արդեօք. ու թրամուէյը գլտորեցաւ դէպ ի նոր փողոց մը. Սատարօֆին մտքին մէջ կը յամառէր դաշնակին վերջին note-ը առանձին՝ կղզիացած. այս անիմաստ յաճախումէն ջղաւորեցուած միւս կողմին դարձաւ։ Սէնը կ'երկարէր ցիստո եւ մթին գալարուելով քաղաքին մէջէն սեւ օձի մը պէս. հոս մառախուղը ալ աւելի խիտ էր եւ Բլաստը լսլմաի լոյսերը կը խղզուէին անոր մէջ հազիւ թէ անցողը դեղին կէտեր կազմելով, գետէն անդին քաղաքին հորիզոնը կը բարձրանար պայտաներու, միւզէներու եւ եկեղեցիներու գմբէթներովը ծանրացած եւ խճողուած անհամար աբարքըմաններով. ամէնքը մէկանց խանձարուրուած մշուշին մէջ այնպէս որ իրենց ուրուագիծը բոլորովին կը կորսուէր մթնոլորտին մէջ եւ երկնքին վրայ սեւ ամպեր, փոթորիկներով սպառնազին՝ կը սաւառնէին։ Սատարօֆ խորին մեղամաղձառութիւն մը զգաց ինչպէս եթէ բոլոր այս մթին հորիզոնը ձնէր իր վրայ եւ յամառութեամբ աչքերը կը սեւեռէր Սէնի վրայ երկարած կամուրջներուն, հետզհետէ անտեսանելի, մութին մէջ եւ որոնց կամարները կարծես կուրուագծուէին Սատարօֆի մտքին մէջ՝ բարձրացած երկաթեայ ցողերու կամալքին վրայ որոնց ներքեւէն լոին՝ կը սողոսկի գետը. ու այդ սեւ ջուրերուն հոսանքը տղայական սարսափ մը տուաւ իրեն մինչ նայուածքը կը դեգերէր կարմիր լապտերներուն՝ մէկէն միւսին անոնց արիւնոտ եւ քթթող լոյսին կառչած։

Այլեւս ամէն մտածում մարեցաւ Սատարօֆի մտքին մէջ մինչեւ որ թրամուէյը հասաւ Բլաստը լէքուայ եւ հոնկէ կէս մը տիմարցած, գլխիկոր քալելով հասաւ Ավրելի վալիքամ Տիկին Ջանսքիի բնակարանը. արդարեւ ժամը բաւական յառաջացած էր. մուտքին դուռը արդէն գոց էր եւ Սատարօֆ րօպէ մը մտածումը ունեցաւ վերադառնալու. բայց փողոցը՝ այնքան ցուրտ էր եւ տխրամած այս ժամուն եւ օմնիպլաններու թաւալումը հեռաւոր

չարագուշակ արձագանք մը ունէին. նոյն միջոցին իսկ դուռը հնչեց եւ մէկ շունչով ինքզինքը գտաւ Տիկին Ջանսքիի սալոնը. հիւրերը հաւաքուած էին արդէն ճաշասրահին մէջ եւ անդադարձաւ որ զարմանալի լուսութիւն մը կար որուն շնորհիւ որոշակի կը լսէր կնոջ մը ձայնը, կտրուկ եւ չոր շնչաւորով։ Շուրջը ամենուրեք քրիզանթէմներ-նատիաի նախնորած ծաղիկները—իրենց բարկ եւ թունաւոր բուրմունքը կ'արտաշնչէին մթնոլորտը ծանրացնելով եւ իրենց լուսաւոր երանդներով կը մրցէին լուսամտիփներու գոյնզգոյն ցոլքերուն հետ. ինչպէս միշտ՝ տեսակ մը շուարում եւ հաճոյք միանգամայն զգաց այս ճնշող սրահին մէջ եւ միւս կողմէ անհանգիստ՝ հոն մինակը ըլլալուն ստիպուեցաւ ճաշասրահը ներկայանալ. բայց այդ ձայնը... հետզհետէ բեկբեկուած միավանկներ կը լսուէր միայն։

Երբ ծառան դուռը բացաւ ճաշասրահին մէջ ոչ ոք ուշադրութիւն ըրաւ իր մուտքին. դուռնին հակած կիներ մտիկ կ'ընէին Սօնիա Մալիէնսքին. անշմարեի սարսուռներ դէմքերու վրայէ կ'անցնէին եւ ճակատները խոնաւցած էին. այրերէն ումանք ոտքի վրայ, շունչերնին բռնած Սօնիաի մէկ վանկը չէին կորսնցնէր եւ ընդհանուր կերպով ամէնքն ալ այնպէս մը գրաւուած էին անոր ձայնէն որ երբեմն որոշակի կը տեսնուէր շարունակական ուշադրութեան, զարմացումի եւ սարսափի արտայայտութիւնը։ Սատարօֆ ինքը բան մը չհասկցաւ պատմուածքէն որ վերջանալու վրայ էր արդէն երբ աչքերը հանդիպեցան անոր յեղեղուկ աչքերուն, անորոյ գոյնով եւ նայուածքով, տարտամօրէն տխուր, եւ որ այս վայրկեանիս փոխ առած էին իր սքանչելի մազերուն պղնձագոյն ցոլքերը. գլուխը թեթեւ մը հակած էր կարծես այդ հաւուստ մազերուն բռնին տակ որուն ոսկեղօծ ոլորները գլխուն վրայ կը գմբէթանային, դէմքը ալ աւելի ճերմկեցնելով։

Երբ պատմութիւնը վերջացաւ պահ մը ամէնքը իրարու նայեցան անհանգիստ եւ վրդովուած. քիչ մը ետքը սակայն ընդհանուր խանդավառութիւնը դէմքերը պայծառացուց եւ նոյն իսկ ինքը Սօնիա կը շաղկարատէր Բրացին հետ որ անշուշտ չահագրգռուած իրմով զինքը չէր ուղեր թողուլ. Սատարօֆ հազիւ թէ յաջողեցաւ Տիկին Ջանսքիի մօտ երթալ եւ ձեռքը համբուրել. խօսակցութիւնը կը թափառէր մէկ նիւթէն միւսը. սամալաբին շոգին ցից կը բարձրանար, յետոյ կը տարածուէր սեղանին վրայ թէյին բուրմունքը բաշխելով ամէնուն. ծաղիկներ ասդին անդին յամարաբար կը թռուէին. Սատարօֆ կը լսէր քովէն սիրուն կիւն մը որ ահաբեկած ինքն իր վրայ ամփոփուեալով կ'ըսէր.

—Ա՛խ աս Սօնիաին պատմութիւնները. կարծես թէ միջաւանջներ են։

Բոլոր օրական յոգնութիւնը, շուրջը մրմնջուած բառերը, թէյին բուրմունքը Սատարօֆին թեթեւ գլխու մի ցաւ պատճառեցին եւ սքողուած մտքով սկսաւ շաղակրատել Նատիաին հետ անորոշ եւ ջնջին բաներու վրայ մինչեւ որ ցաւազին ճրնշում մը զգաց ներսը. Տիկին Զանսքի իրեն կը հարցնէր.

— Է՛, ձեր բարեկամները ինչպէ՞ս են :

— Տիկին, ինծի տաժանելի բան մը կը յիշեցնէք. իմ բարեկամս, Անտոնէն ծանր հիւանդ է եւ ստիպուեցանք զինքը Բիքիի հիւանդանոցը փոխադրել :

— Ի՞նչ կ'ըսէք, կինը եւ պզտիկը ո՞ւր են :

— Պզտիկը Մաթէրնիթէի մէջ պատրասարուած է առայժմ Պարոն Բրացի շնորհիւ եւ մայրը, Տիկին, ամբողջ օրը կ'անցընէ մէկ հիւանդանոցէն միւսը, սրահներուն մէջ սպասելով :

— Ա՛՛հ ճշդիւ, ընտանիքներ կան որ կարծես զժբաղդութեան դատաւարատուած են :

Տիկին Նատիա կարեկցութեան այնպիսի սրտածմբիկ արտայայտութիւն մը առաւ որ իր անմիջապէս քովը գտնուողները հարցուցին.

— Դժբաղդ լո՞ւր մը, Տիկին, ի՞նչ ունիք :

— Անձնական բան մը չէ թէիւ բայց այնպիսի եղական զժբաղդութիւն մըն է, ճակատագրական գրեթէ՝ որ կը ծանրանայ Պարոն Սատարօֆի բարեկամ ընտանիքի մը վրայ :

Ամէնուն ուշադրութիւնը հոն դարձաւ. մինակ Սօնիա դեռ կը խօսէր Բրացի հետ այլեւս ցած ձայնով, մտերմօրէն, աչքերը անոր աչքերուն եւ երբեմն ձեռքը կը դնէր անոր ձեռքին կարծես ըսածը հաստատելու համար : Ասդին խօսքը կեդրոնացաւ հիւանդանոցներու վրայ որուն հետեւանքով տարէց կին մը սկսաւ վիճարանիլ բժշկութեան ուսանողի մը հետ աշխարհական հիւանդապահութիւններու եւ Գիթուլեան Բոյրերու վրայ. տարէց կինը ջերմապէս կը պաշտպանէր Բոյրերը մինչ ուսանողը իր փորձառութեանը կոթնած վստահ եւ անփոյթ եղանակով մը հաւասարապէս կը պարսաւէր երկու դասակարգները :

— Սեմ Լուի հիւանդանոցին մէջ էր որ ամէնէն հրեշային դէպքին հանդիպեցայ. բողբոջական հիւանդ մըն էր չեմ գիտեր ինչ հիւանդութենէ վարակուած. գիտեմ թէ գիշեր ցորեկ կը տառապէր անընդհատ այնպէս որ իր հանգիստի կարճ միջոցներուն որ մորֆինի ներարկումով միայն ձեռք կը բերուէր՝ իր գէմքը կը պահէր դարձեալ արհաւիրքի, ցաւի եւ պոռագող մէկու մը ծամածռութիւնները. արդ այդ հիւանդը որ մէկը չունէր զինքը հարցնող — բոլորովին միջակ բլլալու էր — Բարիզի մէջ նշաւակ դարձած էր Բոյրերու ծաղրանքին եւ կատակներուն. այդ կատակները շուտով անգլխութեան փոխուեցան երբ բողբոջականը վերջնականապէս մերժեց խօստովանիլ եւ հաղորդուիլ. միայն ուսանողները կ'ընային անդրադառնալ աւսոր՝ որովհետեւ բժշկներու ներկայութեան հիւանդապահ քոյրերը կը փոխէին

իրենց վարմունքը, խօսքերը եւ նոյն իսկ ձայնին շեշտը :

— Վերջապէ՞ս :

— Վերջապէս մադր օրին մէկը մեկնեցաւ Սէն Լուիէն ցաւերէն ոռնալով սանդուղներուն վրայ եւ իր ներսը եղած դառնութիւնը փոխելով բժշկապետին երեսին . . . զինքը անօթի եւ ազոռտ պահած էին. իմացանք որ դիտմամբ սառը որ կը դնէին ստամոքսին վրայ եւ որ պէտք էր տասր վայրկեանը մէյ մը փոխել՝ կը ձգէին ժամերով մինչեւ որ բոլոր անկողինը կը թրջուէր. եւ երբ ժամանակին դանդաղած էր բժշկներուն, ոչ միայն օգուտ մը չէր ունեցած այլ միւս կողմէ գրգռած էր Բոյրերուն թշնամութիւնը :

Վիճարանող Տիկինը շուտով տեղի չտուաւ եւ իր կարգին թուեց կարգ մը զեղծումներ որ աշխարհական հիւանդապահութիւններ կատարած էին. ամենքը դեռ կը յիշէին որ Թ. . . Ի. clinique-ին մէջ ուր ծնող կիներ կը դարձանութիւն ամբողջ սրահ մը վարակուած էր fièvre puerpérale է որովհետեւ հիւանդապահուհի մը այդ տենդէն բռնուած կնոյ մը դործածուած գործիքով խնամած էր ամբողջ սրահին կիները :

Բրաց եւ Սօնիա մօտիկցած էին վիճարանողներուն. Տիկին Զանսքի երբ ինքզինքը գտաւ այս սարսափելի արկածին վերջուշումին առթած վրդովմունքէն հարցուց Բրացին. —

Դուք, Պարոն Բրաց, ամենէն աւելի ձեռնհասութիւն ունիք այս նիւթին մէջ ձեր կարծիքը ի՞նչ է :

— Իմ կարծիքս Տիկին . . . ամենքն ալ մէկ պարկի մէջ կը դնեմ :

Նորէն խօսեցան հիւանդներու, հիւանդանոցներու վրայ. Սօնիա ուշադրութեամբ մօտիկ կ'ընէր, թուշը կոթնցուցած ափին. Բրաց կը բացատրէր թէ ինչպէս բժշկապետին եւ բժիշկներուն բոլոր ջանքերը, անձնութիւնները կը վիժին հիւանդապահներու անարտութեան եւ անգիտակից չարութեան պատճառաւ :

— Կը հասկնամք, այդ կիները որ ամենէն ստորին խաւերէն կուգան անհաւատալի թէ ինչպէս անողոք են իրենց դասակարգին վերաբերող կիներուն. բարոյական եւ ֆիզիքական ոչ մէկ ցաւ զիրենք չի կակուղցներ եւ Մաթէրնիթէի մէջ մասնաւորապէս կրնամ ըսել թէ հիւանդները աւելի բարոյական ցաւերով կը տառապին. յաճախ լքուած կիներ են որ տաժանելիօրէն հասած են իրենց յղուածութեան վերջին. անբաւական սնունդով, չարաչար աշխատանքով արդէն խեղանդամած են իրենց մանկիկը Երիտասարդ կիներ կան որ պատաւ կը մեկնին այնքան տղայ մը մեծցնելու, միեւնոյն մեծցրնելու հոգը ծանր կուգայ իրենց ճղճիմ բաղուններուն :

— Բայց վերջապէս հիւանդապահուհիները ի՞նչ կրնան ընել քանի որ միշտ բժիշկներուն հսկողութիւնը կայ :

— Հաղար ու մէկ բաներ, ի՞նչ գիտնամ. ա՛յնքան դիւրին է արդէն հիւանդ մը չարաչարել. դիտած եմ նաեւ որ ամէնէն կորովներն ալ երկշօտ կը պոռնան երբ կը տեսնեն թէ ամէն դանդաղ անողուտ է :

ԶԱՊԷԼ ԵՍՍՅԵԱՆ

(Շարունակելի)

Նոր Գիրքեր

ԿԵԱՆՔԸ ԱՌԱՆՅ ՀԱՆԱՏՔԻ

Ժողովրդական Բարոյներ, գրեց Ներսէս վարդ. Դանիէլեանց. հատոր Ա. Վիեննա, Միլիթարեան Տպարան 1903, գին 6 դրուշ :

Մեր մէջ քիչ անգամ կը պատահի որ նոր հրատարակութիւն մը այնքան աննշկատ քննադատներ եւ անկեղծ համակրողներ ունենայ, որքան Սաական Վարդապետի ծանօթ գործը : Եւ տակաւին Մամուլին կողմէ նուիրուած բոլոր այդ գնահատականներուն վրայ կարելի էր աւելցնել այն մասնաւոր խնդակցական նամակները, — մանաւանդ բարձրաստիճան եկեղեցականի մը դրկածը — զորս կիլիկիցի վարդապետը կրնաւ իր նոր հրատարակութեան առթիւ, ինչպէս կրնաւ նէր նաեւ՝ անոնց մէկ մասին Ծաղիկի մէջ հրատարակութեան միջոցին :

Կեանքը առանց հաւատքի կոչուած ժողովրդական քարոզներու հաւաքածոն կը բաղկանայ քսան անվատ յօդուածներէ, որոնցմէ «Ահաւոր Գիշերը», «Մոլորեալը», «Անհաւատարիմը», «Գիթութեան Ողին», եւ ուրիշ մէկ քանիները ծանօթ են արդէն Ծաղիկի ընթերցողներուն : Սաական վարդապետի այս գործին իրր խաւիսն բռնուած է Հաւատքը, որմէ ետք Գրիստոսի Յայտնութիւնը բացատրուած է, մերթ բանաստեղծական ոճով մը :

Ուշադրաւ է «Առաջին Խօսք»ի սա մասը. «Մենք սակայն, հիմակուան եկեղեցականներս, քիչ բացառութիւնով, պարզապէս մեռելաթաղներ դարձեր ենք ու սեւաղգեստ յուղարկուորներ . . . Այս վեղարաւոր անճանալիներէն չատերը չեն ալ կարմիր, քանի մը կլորիկ կարմիրներուն սիրոյն համար ժողովրդին անշնչացած մարմինն վրայ իբր դամբանական կարգ մը կաղապարուած բացաղանջութիւններ ընել, նոյն իսկ մեռնողին կենդանութեան տոտեն մտքէն չանցած առաքինութիւններն ալ թուելով . . . Եթէ Հայ ժողովուրդը հետզհետէ կ'ուժանայ, կը պաղի ու կը հեռանայ եկեղեցիէն եւ հաւատքէն, ասոր պատճառն ու տեղի տուողներն ալ մենք եկեղեցականներս ենք» :

Այսքան անկեղծ խոստովանութիւն մը անարձագանք չի մնար անտարալոյս եւ վստահ ենք թէ հասարակ ժողովուրդը որուն համար մասնաւորաբար գրուած են այս քարոզները, կը քաջալերէ այս հրատարակութիւնը : Այդ քաջալերութեան իրաւունք կը տանայ Սական վարդապետ մանաւանդ սա պարագայով որ իր գործէն 500 օրինակ կը նուիրէ Սոյ վանքին :

ԵՐԵՒԱՆ

Խ Ղ Ճ Ի Խ Ա Յ Թ

(ԱՐՏԱՍԱՆՆԵԼԻ ԿՏՈՐ)

Գիւղին մասրան զանգակասան
Ժամացոյցն հնչէր *sai'ne, sai'ne, sai'ne,*

Կէս զիւր . . . :

Ամէն մարդ խոր փուն կը փաշէր:
Լուսինն, երկինքէն անամայ ու պայծառ,
Լընակին վըրայ կը ցոլար վառ վառ . . . :
Հովիկն ալ, շունչով մ'հեծն ու մեղմագին,
Թաւ սաղարթն օրէր լուռ անհառակին . . . :
Արքուն՝ մա'րդ մը լոկ, մութի սիրահար,
Գեհնախնձորներ գողնալու կ'երթար
Գրացիին արեւն . . .

Ու, համբան, սայլակն առաջ փած ասեմ,
Անիւն, որ ամէն դարձին, նըռնչէր,
Իր լեզուով, կարծես անոր կը գոչէր .
«Բըռնըռի՛ս պիտի, բըռնըռի՛ս պիտի . . . :»
— «Ո՛չ, ո՛չ, մըմնչէր մարդն . . . »: Անի, ասի
Ջղջիկներ, պզտիկ հիշերով սո՛ւր սուր,
Կըսէին «*սի'ն, սի'ն, սի'ն, ո՛ւր կ'երթաս, ո՛ւր . . . :*»
— Հասաւ ու լեցուց սայլակն, եւ անա՛

Ընկուզենույ մը կասարին վըրայ
Թառած բու մը ձայն հանեց «*հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ,*
«*Տեսա՛յ, լեզ տեսա՛յ, առագա՛կ մ'ես դու . . . :*»
Վախցաւ, ու սկսաւ փախչիլ սրբիկան,
Մինչդեռ անիւնն նըռնչէր գուժկան,
Իր թաւալումին մէջ արագօրէն՝
Կը կրկնէր. «*Պիտի կախալի՛ս, անօրէն . . . :*»
Անվըտանգ, այլ շատ յուզուած, տուն եկաւ,
Եւ երբ գողօնը կը պանէր անձկաւ,
Լըսեց կասու մ'որ կը ձայնէր «*Մըռնա՛ւ,*
«*Չարագործ մ'ես դու, վաս ու անխա՛ւ . . . :*»
— Բունն եղաւ խըռով, երազն՝ ուսիկան,
Եւ կ'արքննար բուռն յոյզով հոգեկան
Երբ Ախլուն երգեց. «*Կո՛ւ, կո՛ւ կո՛ւ յիկ, կո՛ւ,*
«*Մեկն առնէրու չի՛ ինչքն ուրիշ մեկու . . . :*»
— Դուրս վազեց, կասողած. «*Անշա՛ն կենդանի,*

Պօռաց, գո՛ղ մ'եմ ես,
Բայց պիտի լըռէ՛ լեզուդ անհոռնի,
Պիտի բըցունեմ գըլուխդ, որ տեսնէ՛ս . . . :»
Դրացի մը լըսեց այս խօսքն, ու գընաց
Դրացունոյն ականցն ի վար, խիտ կամաց,
Կրկնել զայն . . . : Կինն ալ՝ գաղտնեաց պահարան
Երկու կիներու պասմեց, կէս բերան . . .
Ու բարեկամ մ'ալ, փութկոտ ու սիրուն,
Սուրաց, լուր տըսաւ . . . ուսիկաններուն . . .
Եկան, մեր մարդուկն առին ու տարին
Վայրն այն խաւարին

Ուր կ'երթան մարդիկ ամէն — ո՛ւր որ կան —
Որք դրամ՝ չը տալով պէտքերնին հոգան:

Ահա՛ պատմութիւնս. յուսամ թէ անոր
Վերնագիրս յարմար գտնէ՛ ձեր շընորհ:

(Նան. Թրան.)

ԱՆՓԱՍԱՆ

ԱՔԻԼԼԵՍ ԵՒ ԵՍ

(ՏԱՍՆԵԻ ՀԻՆԳՕՐԵԱՅ ԲՐՈՆԵԿ)

Հարաւային Թրանսայի դարմանատան
մէջ Ռատիքան ալ մեռեր է:

Ռատիքան մէկն էր այն երկու պրզ-
տիկ Հնդկուհիներէն որոնք երկու տարի
առաջ Պարնըմ էնտ Պէլէյի հսկայական
թափառիկ ցուցահանդէսին մէջ մինչեւ
Բարիզ եկան՝ ի ծննդենէ իրարու կից ու
հոն. Տր. Տուայէնի նշգրական ներքեւ,
բաժնուեցան իրարմէ: Երկուորեակներէն
միւսը՝ Տուալիքա, զոր հիւծախտը աւելի
ուժգին վարակեց էր, հազիւ բժշկական
գործողութենէն ետք դեռ քանի մը օր
սպրեցաւ ու ահա՛, իր կարգին, Ռատի-
քան ալ կը մարի ու կ'երթայ, անծանօթ
այլուրի մը մէջ որ Պարնըմինէն աւելի
մեծ ցուցահանդէս մըն է թերեւս, կառա-
վարուած մեկնեցըրէ մը որ Մահ կը կոչ-
ուի՝ միանալ իր քրոջ, այս անգամ ան-
բաժանելի:

Բնութիւնը, երբեմն, այսպէս կը զը-
ւարճանայ ինչպէս խեղճ անմեղ էակներու,
ու մարդիկ որ աւելի խղճահար չեն քան
ծնող Մայրը, կը շարունակեն՝ իրենց հե-
տաքրքրութեան ու զօրանքին առարկայ
ընելով այս զոհերը գործնք «հրէշ» ալ կը
մկրտեն: Ինչո՞ւ արդէն երբ, բարոյական
ու բնախօսական այլապէս արդահատելի
հրէշները մեր գութին աւելի արժանի չենք
նկատեր, երբ մեր ծաղրին ու դատապար-
տութեան զանոնք կ'ենթարկենք՝ ինչո՞ւ
պէտք էր որ եղբրերդի վերածէինք այս
կատակը՝ որ ոչ բաւական երկար է ոչ
բաւական կնճռոտ կատակերգութիւն մը
ըլլալու համար:

Հիմա, թողլով այս բարձրութիւնները
կրկին պահ մը կը դառնամ Պարնըմի ցու-
ցահանդէսին որուն, անցեալ տարուոյ
սկիզբի յաղթական անցքը Թրանսայի մէկ
ծայրէն միւսը ինչպէս ուրիշ ամէն քա-
ղաքներու, նոյնպէս Մարոնէլի մէջ, պատի
ծանուցումներու անչափելի սաւաններով
կախուած, ահագին իրարանցումի մը
տեղի տալով՝ օրուան խօսակցութիւննե-
րուն գլխաւոր նիւթը կըլլար: Հնդիկ քոյ-
րերուն տեղը անմիջապէս բռներ էին եր-
կու Ձրնացի մանչեր՝ նոյն առանձնայատ-
կութիւնը ներկայացնող՝ «Մարդկային
դարմանալիքներ»ու բարձրաւանդակին
վըրայ, ամէնուն ճիշդ մէջտեղը սակայն,
մասնաւորապէս աչքի կը զարնէր «Թորու-
սաւոր կին»ը, թուի երկար մօրուքով ու
մարքիզուհիի մը պէս պաճուճահանդերձ,
կին մը որ, հակառակ մօրուքին, «կանա-
ցի» գեղեցկութենէ ալ զուրկ չէր: Եւ ահա,
մէկը լուր տարածեց թէ պատկերին տէրը
. . . Հէլլէնուհի մըն էր, որուն քանի մը տարի
առաջ Բարիզ, ուրիշ ցուցահանդէսի մը մէջ
հանդիպելու հետը խօսքեր էր: Խանդավա-
ռութենէս ոտքերը գետնէն կը կտրէին:

հպարտութիւնը կուրծքս կ'ուռնեցէր ու քանի մը օր դժուարաւ դիմադրեցի Քոնստանդնուպոլսի հանդիպած Թրանսաղիներու կեցնելու ու իրողութիւնը անոնց պոռալու տիրական փափաքին. . . . Երբ վերջապէս Պարսկաստանը Շան Կոնստանդնուպոլսի վրայ իրենց կանանց գործերը բոլորեցին՝ իմ եղական զիմարից-դարցու հօս տեսութեան վազեցի։ Արաի արտփինով մը մօտեցայ իրեն։ Պարսկականութիւնս կը նկատէի նաեւ, իրեն օրագործ, ինքերս իմ քաղել իրմէն։ Բայց ինչո՞ւ, յայտարարը զոր ձեռքս ունիմ, կը ներկայացնէ զայն ամենազուտ ամերիկեան անունով մը, ծնած Միացեալ Նահանգներու Վիրժինիա նահանգին չեմ գիտեր ո՞ր քաղաքին մէջ։ Անշուշտ կը ծածկէ իր աղգութիւնը, կը խորհիմ, բայց այդչափին յուսահատող մարդ չեմ ու դժուարաւ արմկահարելով ամբողջ օր կը խոնուի իր փայտէ գահաւանդին առջեւ, կը մօտենամ վերջապէս ու կը գտնեմ ինքզինքս «տեսչանքներուս առարկային» ոտքերուն տակ . . . :

Ուշագրութեամբ նախ կը դիտեմ զինք։ Այո՛, նա է, տարակոյս չիկայ։ Սեփսեւ, մետաքսեայ, սանտրուած, խնամուած մօրուք մը, իր քառակուսին տակ անոր լանջքը կը ծածկէ։ Սեւ յօնքեր, սեւ աչքեր եւ տփույն ազուր մորթ մը ու ամբողջութիւնը իրաւ գրաւիչ՝ (եթէ պահ մը մտքով վերցնես մօրուքը) Այն ատեն, առանց յառաջաբանի ու հաւանական կեղծիքի մը առաջքը առնելու նպատակաւ, խօսք կ'ուղղեմ իրեն։ Անայլալ երես կը նայի ու չի պատասխաներ։ — Մի կեղծէ՛ք, տիկին, կ'ըսեմ, գիտենք որ հէլլենոսի մըն էք . . . : Ե՛րբ ծնած էք, ե՛րբ մօրուքնիդ ծնած է, ինչո՞վ զայն մեծցուցած էք եւլն. եւլն. ուրոնց հանդարտօրէն կը թողու որ տարափը անցնի վրայէն ու վերջ ի վերջոյ միայն՝ կը պատասխանէ։

— I don't understand French; I only talk English. (Պարսկերէն չեմ հասկնար. միայն Անգլիերէն կը խօսիմ)

Ա՛հ, արդեօք, իրա՞ւ . . . բայց յուսախաբութիւնս մեծ է ու կ'ուզեմ խիզս հանդարտեցնել եւ կը շարունակեմ խօսակցութիւնը իր լեզուով, այսպէս լսելով մանրամասնութիւններ իր կեանքէն, ու հետզհետէ քիչ մը աւելի տրտմելով, անհունօրէն տրտմելով . . . :

Իրարու վրայ երկու նամակ Աքիլէսէն օրոնց առաջինը դարձեալ յուսախաբութեան մը վրայ կը խօսի։

«Տարիներ վերջը ծննդավայրս վերադարձայ՝ մեկնելէ առաջ Յունաստան ուր առժամանակեայ պաշտօն մը զիս կը կանչէր։ Օ՛, առաջին վայրկեանին խանդալից յուզումը երբ ոտքս կայարանէն դուրս դրի, երբ ճանչցայ հին քաղաքը ուր մեծցեր էի, իր գիշերային լոյսերուն շողար-

ձակումին մէջ աւելի հմայիչ ու գրաւիչ, մշտական խրախճանքի մը կարծես երեւոյթով որ ըսել կը թուէր թէ եւ երբ անդին, ես օտար ճամբաները կը ծեծէի յաճախ տխրութեան ու մենութեան թափոքով մը շրջապատուած՝ հոս, օր համրուն, հանգէս ու ուրախութիւն էր օրոնցմէ զիս տակցաբար ինքզինքս զրկեր էի։

«Ծերունի մարս արդունքներով զիս իր թեւերուն մէջ ընդունեց. քոյրերս բաւական բառ ու ծառայութիւն չէին գրուներ իմ գոհութեանս ու համբարութեանս համար՝ գիտեալով մանաւանդ թէ քանի մը օրէն նորէն պիտի մեկնէի ու ուզելով կարծես, այդպէս, զիս շուտով վերադարձրնելու համար, յիշատակի սեղմ ու անուշ կապերով զիս տունին կապել . . . :

«Յաջորդ օրը, այցելուներուն մէջ երիտասարդի մը դիմաց գրին զիս զոր չէի ճանչնար։ Ամենքը կը խնդային, մինչնորաբայս պիտեւրուն տէր այդ տղան նեղուած կը կենար՝ սպասելով իմ մէկ շաբաթուա՛յն թեւերուն մէջ նետուելու համար։ — Ռընէն չեմ ճանչնար, Ռընէն, քուզինդ ըսաւ մայրս ու համբուրուեցանք ցուրտ համբոյրով մը։

«Ռընէն, ասիկա՞, այս խոշոր, անբան աչքերով երիտասարդը։ Այն փափուկ, շնորհալի պատանին զոր ես ձգեի էի, որ չորս տարի առաջ իր տասնըվեց տարեկանի առաջին յուզումները կը պատմէր ինձի, զոր ամբողջ քուզինքներուս լէզոնին մէջ ամենէն աւելի կը սիրէի ու կը սիրէի զինք պտոյտի տանիլ, իր «պիսիքիս» գտակին տակէն, ճակտին վրայ, մազերուն խարտեալ խոպոպներուն մէջ արեւին գրած ոսկի երանդները գիտել ու լսել իր միամիտ, չիկնոտ խոստովանութիւնները ինչպէ՞ս այսչափ շուտ, այս հաստ հասակը, այս դոնհիկ դիմագծու թիւնը ստացեր էր։ Եթէ գոնէ հոգիի շնորհքը պահած, աճեցուցած ըլլա՛ր՝ թեւեւ պիտի ներէի իր արտաքին փոփոխութիւնը իրեն Արգարեւ շատեր կան, եւ նոյն իսկ ինձի իրրեւ օրէնք կընդունիմ, որ որչա՛փ առաջին հանդիպումի մը տպաւորութիւնը աննպաստ ըլլայ, այնչափ ետքէն մտքի կամ զգացումի համակրութիւն զիս իմ նոր ծանօթներուս կը կապէ։ Բայց անշուշտ ատիկա ճիշդ է միայն անոնց հանգէպ օրոնց հմայքը արդէն անգամ մը չեմ կրած ու առաջին ընկրկումն է երկու որ եւ է կերպով հաւասար զօրութիւններու օրոնք, իրարմէ անյաղթելի, ստիպեալ ետքէն իրարու ձեռք պիտի կարկռեն ու իրար պիտի ամբողջացնեն . . . կը յիշեմ թէ այս խոստովանութիւնը արդէն ըրած եմ քեզի։»

Երկրորդ նամակը՝ թուագրած Աթէնքէն։ «Երբոր կը նստիմ քեզի այս նամակը գրելու՝ պանդոկի սենեակիս պատուհանին դիմաց, նեղ փողոցին միւս կողմը, պատըշգամի մը վրայ սեւ շուն մը, երկար ոլո-

րուն ստեւներով ու երկար ականջներով օրուն պոչը կտրեր են, միջօրէի արեւին մէջ անվերջ ինքն իր՝ վրայ կը դառնայ, ետեւի երկու ոտքերուն վրայ ատեն աւտեն կանգնելով, սուր ու հատ ընդ մէջ միօրինակ հաչիւններով, պակաս պոչին ծայրը խածնելու կարծես աշխատելով։

— Կենդանական Ս. Գոյիտեանն պարմը կամ Յաւութիւն շունը՝ խենդեցած իր տիրոջը ցնորքէն՝ որ չեա գիտեր ինչ ծիծաղելի ու խոռովին բան մը ունի միանգամայն որ պոռոտ կուտայ զլսուտ։

« . . . Աթէնքէն Ծաւլբո, ճամբան կը տարածուի, լերկ ու ամայի։ Քանի մը սիւն, ումանք խոյակներով, ումանք առանց խոյակի, գորշ ու վարդագոյն, իրարու քով գէշ շարուած, կարծես իրարու հարցնելով ինչո՞ւ համար հոտ ըլլալին, զղջալով անշուշտ հողէն ելած ըլլալուն։ Հողին վրայ եւ օդին մէջ, փոշի մը՝ նուրբ, յարածածան, որ հեռաւոր ծովին վրայ ալ կարծես կ'իջնայ ու կը ծածկէ զայն նայուածքէն։ Գաճաճ արծաթեայ ձիթենիները ուրոնք, մինչեւ բաւական հեռուն, երկու կարգի վրայ թեւերնին կը տարածեն, նոյն ճերմակ փոշին իրենց տերեւներուն վրայ հագած ըլլալ կը թուին։ Ու ալամար, ինքն իրենց կ'ըսես. — Դարերու փոշին, փոշին որ այնչափ գեղեցկութենէ ու հանճարէ չինուած՝ այնչափ աւելի խեղդող ու ընկճող է։ Ժամանակը կը թուի կրկնօրէն անցած ըլլալ երկրագունդի այս մասին վրայէն, որ տայէ ետք ինչ որ կրնար՝ ուսրիչ ամէն տեղէ աւելի գեղեցիկ մտքի ու նիւթի իրրեւ արտադրութիւն, կը խոնարհի, կ'իջնայ մեծ Ամլութեան մէջ . . . : Պզտիկ քաղաքը արուեստական կենդանութիւնով մը կ'ապրի. չէնքերը շատ ճերմակ են, շատ նոր ու հրապարակներուն դժուարաւ լառալ եկած նիհար ծառերուն տակ, մարդերը օրոնք կ'անցնին կը դառնան, հազիւ լսելի երաժշտութեան մը իւր, պզտիկ են ու նիհար, բարակ մէջքերնուն վրայ քայլուածքնին թեթեւ ու շնորհալի ու աչքերնուն մէջ պտոյնելով ցոլք մը որ հին իմացականութենէն յիշատակ մըն է . . . : Եւ տե՛ս, էրիկմարդիկ, իրենց անկուսին բնազդովին պիտակից՝ խումբով, անվերջ տողանցումներով, զինուորական սպայ են։ Համազգեստը զոր կրնան իրենց ծառայութենէն դուրս թողուլ՝ կը կրեն օրուան ամէն ժամուն, միշտ մաքուր, միշտ փայլուն՝ որովհետեւ ճաշակաւոր ու յարմար իրենց կազմուածքնին՝ կը կաղապարէ բարձրը, կը սեղմէ մէջքը ու կուրծքը լայն ի յայտ բերելով՝ պատրանքը կուտայ իրենց նախահայրերուն վրայ տեսնելու վարժուած ուժին ու առնական գեղեցկութեան։

« . . . Երէկ, Զարիոնի պարտէզին մէջ անգիտակցաբար պզտիկ տղոց ու ստանուներուն անկիւնն էի ինկեր։ Երկար ատեն չեմ նշմարեր անոնց ներկայութիւնը, այն-

չափ ուշադրութիւնս տուեր եւ գիմացի բլուրներուն չղթային որոնց սարահարթերուն վրայ իրենկունը փունջ փունջ մանիշակներ կը ցանէ որոնք ածուներ կըլլան, կը տարածուին, կ'ողողեն հետը հետէ: Աջ կողմս, իր առանձին կատարին վերեւ, Պարթեներ, հրաշալի կմախք, դեռ կը փայտի ու կը յանկուցանէ . . . : Երեւակայութեան ջանքով մը, ուրկէ յուզումը բացակայ չէ, հին Աթէներ կուգեմ վերակոչել . . . : Հոս ուր եմ թերեւս, իմաստուն Սոկրատը, այսպէս ժամու մը, աշակերտներուն պատանի շրջանակին մէջ տեղ, անոնց մարմինն աստուածային գիծերուն հիացումովը ոգեւոր, անոնց վրայ Անծանօթին սարսուռը անցընելու եւ երկիւղի, խորհուրդի պաշտելի դիրքերու մէջ զանոնք իր առջեւ ճկելու համար, հոգիին ճամբովը անոնց մէջը թափանցելու համար՝ անոնց կը խօսէր Հոգւոյն, կեանքին եւ Մահուան վրայ, որոնց մէջտեղ, ինչպէս խիտ անտառի մը մէջ, իր խօսքը կը յառաջանար քայլ առ քայլ, ինչպէս կացին մը կոտրելով հին հաւատքին բունները ու անոնցմէ շեղակոյտեր ձգելով ետին . . . :

«Իմաստուն Սոկրատին կը խորհէի, թէ ինչպէ՞ս, պարպելէ ետք իր հոգին — անուշ ու կազդուրիչ օշարակ — նոր, սլացիկ անօթներու մէջ՝ յօժարակամ կրնար շրջանցը մօտեցնել մոլեխիւղի բաժակը, երբ պզտիկ մը, անչուշտ քաջայերուած զէմքիս երազկոտ բալի արտայայտութիւնէն, եկաւ նստել ճիշդ քովս, նոյն նստարանին վրայ ուր ինքզինքս մօտեցրի իր»

«Հետաքրքրութեամբ երեսէս վսր կը նայէր, կը գննէր զիս: Ժպտեցայ իրեն ու պզտիկը, վայրկենապէս, փոխադարձեց

ժպտաւ: Մտածումի ու զգայնութեան ի՞նչ անդիտակից ու անցողական խնամութիւն մը, տակաւին անարտայայտ բայց ժառանգական իր մէջ, այդ պահուն ճիգով մը կանչուած, իւրացուած իմ քովս՝ միացուց հոգ զմեզ: Պզտիկը, ո՛չ աղուոր աչքեր ունէր ու շրթունքներ՝ յարաշարժ, հեղնող կարծես, որոնց ժպտը եթէ տարիներ ետքը պատկերի մը վրայ ալ տեսնեմ, միշտ պիտի ճանչնամ:

«Մանուկը քարեզնտակ մը գտաւ գետնէն, ստնտուն զայն վերցուց իրեն համար ու գոգնոցին վրայ օրբեյով՝ անոր ձեռքին մէջը դրաւ: Պզտիկը հագիւ զայն բռնած՝ նետեց փոքր բազուկին ամբողջ զօրութեամբ, ու ժառնելու համար շեղակի ինք իր վրայ դառնալով ու եկաւ, անմիջապէս, տառալի փէչէն քաշելով, տանի մինչեւ գետակին զլորած տեղը: Տառան նորէն զայն ժողվեց, նորեն սրբեց ու ձեռքը դրաւ ու պզտիկը կրկնեց նորէն խաղը, անխռն ու անգուժ, յայտնապէս զբօսնելով ու տառան՝ քաղցրադէմ, առատ շաքանակագոյն մազերը տափակ սանտրած ու խնամքով ու ճաշակով հագուած երիտասարդ կղզեցի կին մը՝ համակերպութեամբ, առանց ձայնի կամ շարժումի դժգոհութեան մը, վերցնելով ամէն անգամ, վերցնելով յաւիտեան պզտիկին քմահաճոյքը:

«Ճիշդ նոյն տեսակին մէջ, քիչ մը անդին, ուրիշ մանուկ մըն ալ, կարճ ճերմակ Ֆեքսոնէ շրջազգեստով, անվերջ ձեռքի փայտէ շրջանակը կը նետէ ածուի մը երկաթեայ ցանկապատէն ներս որուն մէջտեղը բարեբարի ոտնկայ արձան մը կը կանգնի . . . :

Համպուրկ

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԱՆ

ԱԶԵՆՈՒՆ ԵՐԳԸ

ԱՆՈՐ՝ ՈՐ ՈՒՋԵՑ

Այֆերդ աղու համերգներ եւ ներդաշնակ,
Ուր սարփողեմ գեղն ու շնորհ, սերն ու ժպիտն անմեղունակ:
Իրիկնամուտի գեփիւռներէն բիրապատիկ մեղսնուազ,
Տաղերգութիւն, ֆերքուած, սարսուռ եւ համակ:
Ես՝ ունկնդիր, դաշնակաւոր անոնց երգիւն՝ միայնակ
Գգուսններու սիրաշիւթի սակաւ կըղլաւ նըշաւակ,
— Գուցե, աւաղ, աննըպատակ:

Այֆերդ բեհեզ օրրոցներ եւ անուրջներու
Ուր երկներփեան ըզմաններու բոյլն սիրարկու
Միաբերան ֆեզ կը կարդան աշխու.
Օրրեցե՛ք, այֆեր, մասաղ արտերն՝ յուսասու.
Թող չը կասի անոնց քրոնիսն օրայու.
Արծիւներուն հետ արտերն ալ՝ միջոս համերաշխ իրարու
Թո՛ղ սլանան, քեւաքախեւ, միկնջեւ հեշիսն հանգրուանը սերերու:

Այֆերդ հոսուն ովկեաններ եւ յարսասան
Ուր երկնիքի վառ գոյները կը պըսպըղան.
Ես նաւուղիդ մ'անդեկ, անթի, անպարսան
Կը ճաւաքողեմ իդներու հետ՝ անօթեան:
Լեթի՛ն ըղլար անդընդախոր այդ ովկեան,
Ու ես յօժար կ'արթնայի անոր հիւքիւն անապական,
Հեշախաբիդ Մոռացութեան ծոցն սպրեղա յախիսեան:

ԼԵԻՈՆ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

Ա Պ Ո Ւ Ն

(ՎԻՊԱՎ՝ ԶԵՐՄԱՆ ԶՈՒՏԵՐՄԱՆԻ) (1)

— Կեցէ՛ք, ըսաւ Տիկինը, քօնեաք կուս զէ՞ք:

Պառօնը մերժեց, Այդ շատախօս կինը, որ առաջ թոված էր զինքը, հիմա կը սկսէր տխրեցնել զինքը: Ինքզինքը օտար կը զգար: Երկար ատենէ ի վեր իր միտքը կորսնցուցած էր թարմութիւնը, եւ հոգին՝ իր զուարթութիւնը:

Ու մինչ կ'ինը կը շարունակէր իր շաղակրատութիւնները, ինքը կը խորհէր իր սովորական գործերուն վրայ, ձիւն մը պէս որ իր ամէն օրուան ճամբուն վրայէն կընթանայ: Վերջապէս, այդ կինը ինչո՞վ կը հետաքրքրէր զինքը:

— Բայց ատենի մի՛ նայէք ինձի, ըսաւ վերջապէս կինը: Իմ խօսքերուս մէջ ի՞նչ կայ տարօրինակ: Երբ ձեզի կ'ըսեմ թէ՛ դադարեալս կը հետեւէի ձեր կեանքին, պատճառն այն է որ դուք ուզած էիք ինձմէ հեռու ապրիլ: Կը յիշեմ զձեզ յաճախ տեսած ըլլալ ձիւնալեւի դաշտերուն վրայ, եւ երբ յաղթանակը դուք կը տանէիք, ո՛հ, որքա՛ն կը փառաւորուէի: Նոյն իսկ ձի նստած ատեննիդ սիրտս կը տրոփէր, խորտակուելու աստիճան: Խեղճ ամուսինս թեւը վերէն վար կը կապուտնար, այնքա՛ն կը կամթէի զայն նախ անհանգստութենէս, յետոյ՝ երջանկութենէս:

— Ա՛հ, ձեր ամուսինն ալ կը մասնակցի, բարեբախտաբար, այս . . . :

— Տէր Աստուած, քանի որ առանձին չէի կրնար ձիարշաւներուն ներկայ գտնուիլ, կամայ ակամայ կ'ընկերանար Այսօր, ինքն ալ ինձի չափ կը հետաքրքրուի: Ժամերով կը խօսակցինք ձիարշաւներուն վրայ. եւ դիտէ՛ք թէ՛ որքա՛ն ոգեւորուած թիւն կը ներշնչէ իրեն. արդեօք որքա՛ն ուրախ պիտի ըլլայ եթէ զձեզ հոս տեսնէ, պէտք է որ մինչեւ անոր վերադարձը հոս մնաք, այս հաճոյքը պատճառեցէ՛ք իրեն: Բայց ինչո՞ւ կը ծաղրէք զիս:

— Կ'երգնում որ . . . :

— Գիտեմ, գիտեմ, խնդացիք, աղէկ մը տեսայ, խնդացիք:

— Կարելի է, բայց առանց գէշ մտածում մը ունենալու: Եւ հիմա, թոյլ տուէ՛ք որ լուրջ հարցում մը ընեմ ձեզի:

— Լաւ, ըրէ՛ք:

— Կը սիրէ՞ք ձեր ամուսինը:

— Թէ կը սիրե՞մ ամուսինս Բնականաբար կը սիրեմ զայն . . . : Յայտնի է որ չէք ճանչնար զինքը, ապա թէ ոչ այդ օրինակ հարցում մը պիտի չընէիք: Ի՞նչ պէտք կ'արեւի է չսիրել զայն: Մենք միտքին կ'ապրինք երկու մտնուկներու պէս, բայց միայն զուարճանալու համար չենք յորած իրարու: Հոգերն ու նեղուած թիւններն աւելի կը մօտեցնեն զմեզ: Յա-

(1) Շարունակութիւն և վերջ:

ճախ, երբ անոր քնացած ատենը, կը նա-
յիմ պարկեշտ եւ խորհումս ճակատին,
լուրջ բերանին, ու երբ կը խորհիմ թէ
ինչ հաւատարմութեամբ եւ հողատարու-
թեամբ կեանքի ճամբաներուն մէջ կ'ա-
ռաջնորդէ զիս. երբ վերջապէս ինքնիրենս
կ'ըսեմ թէ իր միակ մտածումը կեանքը
քաղցր եւ երջանիկ ընել է, այն ատեն կը
ծնրագրեմ լոնոր քով եւ կը համարուեմ
ձեռքերը մինչեւ որ արթննայ: Անգամ մը
այսպէս, կարծեմ էր թէ շուններն է որ
ձեռքը կը լղէ ու «գնա պառկէ՛, գնա՛»
կ'ըսէր: Օ՛հ, որքան խնդացինք այն զի-
շերտ: Բայց եթէ կը կարծէք թէ այս բոլորը
արդեւ կ'ըլլան որ ձեր մասին տաժած
զգացումներս փոխեմ, բացարձակապէս կը
սխալիք: Ասիկա ընաւ յարաբերութիւն մը
չունի . . .

— Ու այսպէս երջանիկ էք:

— Կատարելապէս երջանիկ, ըսաւ, ճա-
ռագայթով արտայայտութեամբ մը ձեռ-
քերը միացնելով:

Կինը չէր կասկածեր անտարակոյս, թէ
անդունդին եզրերուն այնքան մօտէն
կ'անցնէր, եւ թէ ա՛յնքան իր լէնքերը
տկարացած էին Պառօնին առջեւ: Ու տա-
կաւին չէր ալ հարցուցած թէ ի՞նչ էր իր
այցելութեան նշանակութիւնը:

Պառօնը կը բաւէր որ թեւերը բանար,
ու անիկա պիտի իյնար անոր կուրծքին
վրայ, բոլորովին պատրաստ՝ ինքզինքը
տալու իր քմահաճոյքին դարձեալ:

Բայց պատասխանատուութեան տար-
տամ զգացում մը ունեցաւ Պառօնը եւ
անմիջապէս իր ըզճանքները անգամա-
լուծուեցան: Ահաւասիկ իր աչքերուն առ-
ջեւ էր այն որ դեռ քանի մը տարի հետեւ
պիտի պահէր զինքը իրեն սպառնացող
լքումէն, անիկա թարմութիւն մը եւ նոր
աշխոյժ մը պիտի բերէր իր կեանքին մէջ:
Այդ կինը կենաց աղբիւրն էր, ու ինքը
քաջութիւնը չունէր խոնարհելու, իր ծա-
քաւած չըթեւեւները թրջելու համար:

Պահ մը երկուքն ալ լռեցին, տրտում
եւ անխօս:

Բայց Պառօնը յանկարծ սթափելով,
ըսաւ. —

— Բայց տակաւին չհարցուցիք թէ
ինչո՞ւ եկած եմ հոս, թանկագին բարե-
կամուհիս:

Անիկա խնդալով ուսերը ցնցեց:

— Քմահաճոյք մը . . . առանձնութեան
վայրկեան . . . անշուշտ ուրիշ ոչինչ:

— Եւ բնաւ խղճի խայթ:

— Խղճի խայթ. բայց ինչո՞ւ. ի՞նչ ըրիք
ինքզինքնիդ պարսաւելու համար. մեր
պայմաններուն համաձայն չարժեքաք:

— Բայց ես այն տպաւորութիւնն ու-
նիմ թէ բոլորովին ազատ չեմ . . . կարծես
թէ այս բացարձակ լուծութիւնս . . . ըսել
կ'ուզեմ . . . ինծի այնպէս կուգայ որ ձեր
մէջն ալ հինէն բան մը կայ դեռ . . . բան
մը որ կրնայ ազարտել այն յիշատակը զոր
ինձմէ պահած էք . . .

Կինը՝ մտածկոտ՝ զգալը կը դարձնէր
թէյին գաւաթին մէջ:

— Ոչ, ըսաւ, այնքան յիմար չեմ: Ձեր
յիշատակը, օ՛հ, զայն երկելազածութեամբ
կը պահեմ. այլապէս, կրնայի՞ ապրիլ մին-
չեւ հիմա: Այն օրը, իրա՛ւ, որոշած էի ալ
ամէն կապ խզել. արդէն ձեր տունը չե-
կած երզումը քած էի որ այդպէս ընեմ,
որովհետեւ երբէք վերստին չտեսնել մարդ
մը զոր . . . երբէք կարելի ըստ մը չէի
կարծեր ասիկա . . . բայց մարդ առէն
բանի կը վարժուի եղբոր: Ու եթէ պատ-
մէի ձեզի թէ ինչպէ՛ս այն գիշերը անձ-
նասպան պիտի ըլլայի . . . Բայց յուսահա-
տութեանս վերջին վայրկեաններուն, ա-
մուսինս յիշեցի. «Հիմա անիկա տուն ե-
կած ըլլալու է, յոգնած է, անօթի է եւ
ես հոն չեմ: Ապահով եմ որ ինծի ճաշի
պիտի սպասէ. աւելի պիտի նախընտրէ
մեռնիլ անօթութենէ քան թէ պատառ-
մը բան ուտել: Ու անհանգիստ պիտի ըլ-
լայ . . . Ժամէ Ժամ իր անձկութիւնը պիտի
աւելնայ. վերջապէս ոստիկանութեան
պիտի դիմէ, ու վաղը, երբ այլեւս զիական
հանած պիտի ըլլան ծովէն, պիտի հե-
ռագրեն իրեն որ Մօսկ գայ: Այն ատեն,
յուսահատութենէն պիտի ընկճուի եւ ես
քովը չպիտի ըլլամ զայն միմիջարեւու
համար:» Այս մտածման առջեւ կը սկսիմ
պոռալ. կառապա՛ն, կառապա՛ն: Եւ որով-
հետեւ կառք չկար, թրամվայով կը դառ-
նամ տուն ու ամուսնոյս գիրկը կը նետ-
ուիմ հեծեծագին:

— Եւ ձեր ամուսինը ընաւ չի հարցո՞ւց
այդ յուզումին պատճառը. կասկած մը
չունեցա՞ւ:

— Օ՛հ, ոչ, զիս չատ լաւ կը ճանչնայ:
Շատ անգամ այսպէս իրար անցած տուն
կը դառնամ. փողոցին մէջ գեղեցիկ տղու
մը տեսքը—որովհետեւ ես զաւակ չունիմ—
կամ թէ երաժշտական կտոր մը, կամ նոյն
խակ ծաղկազարդ Թիրկարդընը, մութ կա-
նանչութեանց մէջտեղ սպիտակ մարմարէ
արձան մը, այս բոլորը կը յուզեն զիս
այնքան որ ջախջախուած զգացումներով
տուն կը դառնամ. ամուսինս իր պաղ եւ
ծանր ձեռքը ճակտիս վրայ կը դնէ եւ
անմիջապէս, ինքզինքս աւելի հանդարտ
կը զգամ:

— Այդ անգամ՝ ալ այնպէս եղաւ:

— Այո, ճիշդ այդպէս: Հետզհետէ հան-
դարտեցայ. «Հոս մարդ մը ունիմ, խորհե-
ցայ, պարկեշտ եւ բարի, որուն կրնամ
բարիք մը ընել: Իսկ մի՛ւսը, պարզ մեծա-
մտութիւն է անոր կեանքին խառնուիլ
ուղիքը»: Որովհետեւ սէր տալ ուղիւր,
խակապէս, միշտ փոխարէն սէր՝ պահանջել
է: Եւ դուք ի՞նչ կրնայիք ընել ինծի պէս
խանդավառ կնոջ մը: Ձեզի կիներ չեն
պակսի, կը բաւէ որ ձեր ճկոյթը երկա-
րէք, ու ահա կոմսուհիներու ու դքսու-
հիներու սրտերը զէպ ի ձեզ պիտի թռին:
Ա՛հ, Տէր Աստուած, ըսաւ Շթիւ քրաթ

ինքնիրեն, խորհելով այն պիտուհիին վրայ
որ կը բաւէր իր զգայնական պէտքերուն:
Բայց ի՞նչ էր հիմա՝ ըլլալիքը:

Այդ այցելութիւնը անշուշտ իր լա-
ջորդներն ալ պիտի ունենար: Կինը իրա-
ւունք ունէր պահանջելու որ այս անգամ
ալ վայրկեանական քմահաճոյքով մը մէկ
կողմ չը նետուէր:

Պառօնը՝ գրէթէ երկշոտութեամբ, ա-
պագային վրայ խօսք բացաւ:

— Ատոր վրայ չխօսինք, յարեց միւսը.
ապահովաբար անգամ մըն ալ չէք գար:
— Ինչո՞ւ այդպէս կը կարծէք . . .

— Ոչ, ոչ, ալ հոս չէք գար. ի՞նչ պիտի
ընէք հոս, թող պիտի տաք որ զձեզ պաշ-
տեմ. ասիկա շատ շուտ կը ձանձրացնէ
զձեզ. դուք՝ այրերդ՝ շուտով կ'անդա-
յանաք: Ամուսնոյս հետ խօսակցելու հա-
մար պիտի գայիք. անիկա ալ լուսկեաց
մարդ մըն է որ միայն երկուքնիս քով
քովի եղած ատեն կը խանդավառուի, եւ
. . . Բայց, հիմա այս խօսքերը ձեզնեք.
դուք հոս եկած էք եւ այս Ժամուան յի-
շատակը միշտ սիրելի եւ թանկագին պի-
տի ըլլայ ինծի: Երջանիկ ըլլալու պատ-
ճառ մը աւելի՛ ունիմ:

Պառօնը տեւական մղձաւանջով մը կը
չարձարուէր: Սիրով պիտի ուզէր այդ
կնոջ ոտքը իյնալ, անոր ծուկներուն վրայ
ծածկել իր ճակատը, բայց այն վեհու-
թիւնը որ երջանկութեան հետ կընթա-
նայ, ետ կը կեցնէր զինքը:

— Եւ եթէ փափաքէի . . .

Այսչափը միայն կրցաւ ըսել, աւելին
չհամարձակեցաւ. այդ կնոջ զէմքին ճա-
ռագայթումին առջեւ լռեց, մտիկ ընելով
միայն խոհեմ ըլլալու այն խորհուրդները,
զորս իրեն կը փախար իր հին փորձա-
ռութիւնը:

Բայց կինը հասկցած էր զինքը:

Երջանկութենէն յամրացած, անիկա իր
գլուխը կոթնցուց ամոռին յենարանին.
յետոյ, աչքերը դոց՝ մըմաաց.

— Բարեբախտաբար չի շարունակե-
ցիք . . . սնապարծ մը պիտի սկսիմ ըլլալ
եւ վերստին պիտի մաղթեմ . . . բայց եթէ
դուք . . .

Լռեց եւ աչքերը խոչոր մը բացաւ.
անոր վճիտ նայուածքը կատարեալ ինք-
նամոռացում մը կուտար Պառօնին:

Յանկարծ՝ կինը գլուխը բարձրացուց
ձայն մը մտիկ ընելու համար:

— Ա՛հ ամուսինս եկա՛ւ, պոռաց, ծած-
կելով թեթեւ յուզում մը որ շուտով իրական
գոհունակութեան մը տեղի տուաւ: Ի՞նչ
աղէկ եղաւ որ զձեզ պիտի կարենայ տես-
նել . . . շուտով, անգամ մըն ալ ձեռքերս
նիդ ինծի տուէք:

Երեք կիզիչ մատներ հպեցան Շթիւք-
րաթի ձեռքերուն, յետոյ կինը զէպ ի
դուռը նետուեցաւ:

— Գուշակէ նայիմ, ո՞վ կայ ներսը, դու-
շակէ, ըսաւ նրբանցքին մէջ:

Ամուսինը՝ որ անմիջապես զրան սեմին վրայ երեւաց, դարմադու մով նայեցաւ վայելազէ՛մ օտարականին: Բայց մօտը երթալով ճանչցաւ զայն եւ ձեռքը երկարեց: Շնորհակալ զգաց որ այսքան հանգիստ ու ապահով մարդու մը առջեւ ու եւ է սուտ անտեղի էր. այդ պատճառաւ անկեղծօրէն ըսաւ թէ եկած էր վերստին կապ մը հաստատելու այն հին բարեկամութեան, որմէ քաղցր յիշատակ մը կը պահէր:

—Պառօն, ձգենք զիս, բայց չէք կըրնար երեւակայել թէ կինս որչա՛փ գոհ թողւեցած էք:

Եւ իրարու կը նայէին ժպտադէմ: Մէկ քանի բարեկամական խօսակցութիւններէ վերջ Պառօնը հրաժեշտ առաւ: Մինչեւ գաւիթը երկուքն ալ ընկերացան իրեն, եւ Շնորհակալ չկրցաւ որոշել թէ երկուքէն ո՛րը աւելի կաթոգին կերպով սեղմեց իր ձեռքը:

Պառօնը մինչ առաջին յարկը հասաւ, մուտքին մէջ պատահմամբ գլուխը վերցուց եւ զանոնք տեսաւ, բազրիքին կոթնած, յուզուած նայուածքով անոնք իրեն կը հետեւէին . . . :

Երբ սալարկին վրայ գտաւ ինքզինք, անտարբեր ամբօխին մէջ, Շնորհակալ աչքէս թուեցաւ թէ տարաշխարհիկ եւ հեռաւոր կղզիէ մը կուգար, ու վերստին կ'իյնար իր սովորական կեանքին տափակութեան մէջ: Ու սկսաւ սարսուղ իրեն սպասող կեանքին վրայ խորհելով:

Յետոյ՝ դէպ ի կենդանաբանական Պարտէզը յառաջացաւ:

Կարմրագլեաց վերջալոյս մը տակաւին կը փողփողէր ճիւղերուն մէջէն: Երկնակամարին վրայ կը կայծկլտային պղզտիկ կապոյտ լոյսեր եւ ծիածանաւ սպիտակութեամբ ամպեր ծիրանեզոյն հորիզոնին մէջ կը դողդոջէին:

Երազկոտ՝ ուրիշներու անծանօթ Շնորհակալ ամբօխին մէջէն անցաւ, ամայի արահետէ մը քալելու համար:

Անդամ մը եւս դառն վշտաբեկում մը ունեցաւ: «Ա՛յ այդ կինը եւ անով երջանկութիւնդ չինէ . . . »

Բայց երբ ուղեց այս տպաւորութիւնը վերլուծել, տեսաւ որ անկէ բո՛ւն մը չէր մնացած արդէն, իր մէջ թողլով անասորժ համ մը, ինչպէ՛ս մարդ կըղգայ կոկորդին մէջ՝ ծխելէն յետոյ:

Չոր տերեւներ կը խշրտային իր ոտքերուն տակ, ուրիշներ ցրցքնուած էին պղտիկ լճակի մը վրայ, որ կը փայլէր արահետին երկայնքին, արծաթէ հայելիի մը պէ՛ս:

—«Այս երկու խեղճ հոգիներուն խաղաղ երջանկութիւնը խորտակել, կըսէր ինքնիրեն, ատկաւ ականքեւ ոճիր մը պիտի ըլլար. բայց վերջապէս, մարդկային ընկերութիւնն ինքնին այդ տեսակ բա-

ներու վրայ հիմնուած չէ՞ արդէն: Մէկուն կեանքը միւսին մահ կը պատճառէ, մէկուն երջանկութիւնը՝ միւսին դժբաղդութիւնը . . . »

Նոյն խկ ենթադրելով որ առկէ իրական երջանկութիւն մը յառաջ պիտի դար եւ այդ հովուերգութիւնը բանի մը պիտի ծառայէր:

Աւա՛ղ, որքա՛ն անկարող կըղգար ինքզինք զօրաւոր եւ տիրական զգացում մը ունենալու: Ի՞նչ կրնար տալ այդ կնոջ որ իր գիրկը կ'իյնար, հոգին՝ կիրքի, անձնութիւնը թեան եւ միամիտ անբարոյութեան քօստով մը զեղուն . . . :

Եւ յետոյ, արդեօք որչա՛փ շուտ պիտի ձանձրանար: Եթէ պղտիկ խզճի խայթ մը, ամենափոքր անհանգստութիւնը յայտնէր, անմիջապէս ձանձրանար պիտի. աւելի ուշ՝ այդ կինը անհեղին պիտի թուէր իրեն:

—«Անոր բարի հրեշտակը եղի՛ր եւ թող տուր որ իր ճամբայէն ընթանայ» ըսաւ ինքնիրեն, ու սուր սուլում մը արձակեց, որ ծառերուն տակ անհետացաւ:

Նստարանի մը վրայ ինկաւ եւ սիկառ մը հանեց. լուցկիին լոյսէն նշմարեց որ գիշեր էր արդէն:

Պարտէզը որ տակաւ կը պարպուէր, խոր հանդարտութեան մը մէջ էր: Շատ քաղցր նուագի մը պէս կեանքոտ միտքները հեռուէն կուգային, ամայութեան մէջ կորսուելու համար:

—Փառք Աստուծոյ, միմեաց, սիկառին մուխի ոլորտները զիտելով, դո՛նէ ասիկա ունիմ:

Յետոյ՝ մտախոհ՝ ոտքի ելաւ եւ պոռոյտը շարունակեց:

Յանկարծ, առանց գիտնալու թէ ինչպէ՛ս, ինքզինքը իր սիրուհիին սան առջեւը գտաւ: Երկրորդ յարկի պատուհաններէն վարդազոյն ցուքեր կը հոսէին, լուսամտիովի այն վարդազոյնը, զոր ա՛յնքան կը սիրեն պէրուհիները:

—Պ՛րճ . . . ըրաւ սարսուղով:

Բայց, վերջապէս, հոն, վերը, իր սեղանը դրուած էր. այնտեղ ընկերականութիւն մը կար, ժպիտներ, տաքութիւն եւ զոյգ մը հողաթափ . . . :

Տօնը վանդակորմը բացաւ:

Հովի հոսանք մը ճիւղերը ցնցեց եւ զեղին տերեւները թողուց օդին մէջ: Անոնք պահ մը թափառեցան սալարկին վրայ, թափառաչքից ուրուականներու պէս, եւ յետոյ ինկան ատուակին մէջ:

Աչո՛ւնը . . . :

Թարգմ. Լ. ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

Հ. ՄԱՆՈՒԷԼ Վ. ՔԱՉՈՒՆԻ

Վենետիկի Միաթարեան միաբանութեան վաղեմի անդամներէն՝ Հ. Մանուէլ Վ. Քաչունի որ վերջերս Պոլիս եկած էր Միաբանութեան Պոլսոյ կալուածական եւ մատակարարական գործերուն կարգադրու-

թեան համար, վերջին երեքշաբթի իր հոգին աւանդեց Գոթորգիւզ՝ իննսունամեայ: Իր 60 տարուան գործունէութեամբ օգտակար եղած է Վանքին: Երիտասարդութեան տարիքին Վանքին մէջ եւ Պոլիս վանական եւ ուսուցչական ծիւղերու մէջ մեծ գործունէութիւն ցոյց տուած է, եւ իր հեղինակած Տարրաբանութեան հատորը միւս գործերուն մէջ ոլորտի մնայ ա՛լէնէն յիշատակելի աշխատութիւնը:

Այդ գործին պատրաստութեան առթիւ Քաչունի Վ. մեծ դժուարութիւններով կրցած է հայացնել զիտական բառեր, զի մեղով անոնց ծագման, եւ ըստ այնմ բարոյութիւններ ընելով կամ զանոնք բնորոշող բառերը դտնելով իր ամբողջ գործը երեւան հանած է:

Քաչունի Վ. նշանակելի գործերէն մէկն այ Բատուայի մէջ իր վարած պաշտօնն է: Ինք՝ ի բնէ գիտութեան եւ արուեստի սիրահար, մեծ կարեւորութիւն տուաւ հոն գտնուող Վանքին ընդարձակ հողերուն մշակութեան եւ գիւղատնտեսութեան զարգացման, ու այս կերպով անձնական մեծ փորձառութիւն ձեռք բերաւ:

Իր Գիտական Բառարանը տեսալին մէջ միակ գործն է, արդիւնք իր երկարամեայ քննութիւններու: Վանքին երիտասարդ վարդապետներէ շատեր իրեն աշակերտած էին ու կը յարգէին զինքը իր հմտութեանը համար:

Այլ եւ այլ պաշտօններ վարած է նաեւ Բարիզ, Լոնտոն, Պերլին, Ջուրիցերիա: Անգամ էր Բարիզի Աստեղագիտական Ընկերութեան ժամանակ մը վարեց «Բազմավէպ»ի խմբագրութիւնը:

Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Խորին ցաւով կ'իմանանք մահը Ա. Մ. Գարագաշեանի, որ իր ծերացած տարիքին բերմամբ բաւական ատենէ ի վեր մեկուսացած կ'ապրէր, եւ վերջին ժամանակներս փոխադրուած էր Հայ-Հռոմէականաց Ս. Յակոբայ Հիւանդանոցը: Այս մահով կ'անհետանայ մեր մտաւորական կեանքին հոյակապ ներկայացուցիչներէն մէկը, որ իր հմտալից գործերով մեծ համբաւ մը չահած էր, եւ իր կարգ մը դասադիրքերովը սիրուած անուն մը եղած էր նախորդ սերունդին դպրոցականներուն: Իրը հմտութեան հայկարան երկարատեւ աշխատութիւն պահանջող հմտալից գործերէն դուրս, մասնակցած է մեր գրական կեանքին, ու սակէ քօան տարիի չափ առաջ մղուած աշխարհաբարի եւ դրաբարի լեզուապաշարին մէջ ունեցած դերը նշանակելի եղած է, իրը պետք դրաբար եւաներուն ջերմ անդամներուն:

Արտօնատեր Ա. ՈՒԳԱՆԵԱՆ:

Տպագրութիւն Սագաեան

ԳԱՌՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍՕՖ

Մեծ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԺԱՄԱՅՈՅՑՅԻ

Կեղյակնաւորի

Մեծ Շուկայ Զինճիրի խան

Մասնաճիւղ

Պահէ Դարու ճիւղ Պէյ խանի տակ

Ոսկի, արծաթ եւ ոսկորի գրպանի, պատի ժամացոյցներ եւ այլազան թղթեր (Reveille matin), օնգանի եւ զարդանոցների (console) ժամացոյցներ, մեծ զանազանութիւն ժամացոյցի չղթաներու: Ընդ միջերք ապարանջաններու, մատանիներու, պոչներու, օղերու եւն. եւն.:

Ոսկեղէն եւ արծաթեղէն առարկաներ՝ սպասի յատուկ:

Մի խաբուիք պատերու վրայ փակցուած խոշոր ծանուցումներ: Փնտռեցէք ամեն տեղ եւ ամեն ատեն ՍԱՐԳԻՍՕՖ Տան ժամացոյցները, որոնք 23 տարիներէ ի վեր հրապարակի վրայ հռչակ հանած են, իրենց տոկոսներեամբ, ճշդութեամբ եւ բարեճեռութեամբ:

(27)

11—52

Ն Ե Վ Ր Ո Ւ Զ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՆՈՐԱԶԵՆՈՒԹԵԱՆՅ

Պոլիս, Եկեմի ճամբի փողոց թիւ 43

Վաճառատունն հրապարակի վրայ արդէն հանրածանօթ, կանանց արդուզարդի վերաբերեալ իր ճոխ միջերքով, այս անգամ դարձեալ Եւրոպայ կատարուած ճամբորդութեամբ մը նոր ճաշակաւոր ապրանքներ գնած է, որպէս Պրոտորի՝ ամէն տեսակ տանդէլա, թիւլ, ժապաւէն, թափթա, բոսթէ եւ այլ մետաքսեղէնք, մուսլին տը սուր եւ աժան քիթան մուսլիններ, զէֆիր, լինոն, մատամբուլա եւ այլ պարզ եւ բանուած ֆիթանցուներ, գունաւոր ֆրանսական պաթիթ, եւն. եւն.:

ԽԻՍՏ ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՃԵՐՄԱԿԵՂԵՆԱՅ

ԿԱՆԱՆՑ ԶԴԵՍՏԵՂԵՆԻ

ՕԺԻՏԻ ՆԻԻԹԵՐՈՒ

BIÈRE AMSTEL

Հորանտական ընտիր պիրա, հանրածանօթ իր կազդուրիչ յատկութիւններով եւ հրապարակիս վրայ գտնուած ամէն պիրաներէն աւելի ախորժակաւ:

BISCUITERIE NANTAISE

Հաւազոյն կարագէ, ամէնէն ախորժակաւ պիսքուրն է: Թէյի հետ գործածելի, տղայոց համար խիստ սննդարար:

Միջերանոց, Պոլիս Ֆրանքլէան խան:

Մեծաքանակ զնուդայ մասնաւոր գեղջ:

(29)

9—52

Ա Ր Ա Մ Գ Ա Ր Ա Գ Ա Զ Ե Ա Ն

Ա Տ Ա Մ Ն Ա Բ Ո Յ Ժ

Պոլիս, Պահէ Դարու, Պիմ Պիր Զեչիտին դիմաց

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը գտնուի

Սկի տար, Իճուլիէ, Տոգրամաճր փողոց իր բնակարանը

Ամէն օր 5—11 զիմել Պոլիս, Պահէ Դարու, Պիմ-Պիր-Զեչիտին դիմաց

Կիրակի օրեր: Ժամադրութեամբ

ԻՐԱՆԻՍ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿԵՐՈՒԹ.

ՀՐԴԵՂԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԶԻՒՂ

Հաստատու ի Բարիզ 1828—1829

ՀՐԴԵՂԻ ԶԻՒՂ

Մինչ 1902ի վերջ հատուց. վե սաք 274 Միլ. 1902ին գանձուած ապահովագրին 24 » Դրամագրուիս եւ պահեստ 119 » Ապահովագրեալ դրամագրուիս 21 1/2 Միլ. որ ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին հետ կը համեմատուի 52.21% — ինչ որ «Իւնիօն»ի ապահովագրելոց կ'ընծայէ հսկայ երաշխաւորութիւն մը ՈՐՈՒՆ ՆՄԱՆԸ ԿԱՐԵԼԻ ԶԵ ԳՏՆԵԼ ԱՐԵԻՆԵԼԻՒՄԸ ԳՈՐԾՈՂ ՈՒՐԻՇ ՈՒՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԲՈՎ:

Արեւելքի համար մասնաւոր սակաւոյց գեղջեալ կիներով: Նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի գերազանց քան ուրիշ ո՛ր եւ է ընկերութեան պայմանները: Ծանօթութիւններու տարուէ տարի անմիջական վճարում, որով «Իւնիօն»ի ապահովագրութեան ԶԵՐԸ են այն վնասներէն եւ յուսալսաբանութիւններէն, որոց կ'ենթարկուին միշտ այն անձիքը, որ Ծանօթութիւններու բարդման ՅՈՒՐԻՇ ԵՒ ՎՆԱՍԱԿԱՐ Գուրեթամբ գործող ընկերութեանց կ'ապահովագրուին:

Ընկերութեան գրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՄԵՐԱԿԱՆ, ՊԱՆԻՍԱՆ:

Թուրքիոյ եւ Արեւելքի Տնօրէն ՍԻՄՕՆ ԲԱՅՄԵՐԱԿԱՆ

Կենաց ճիւղին Տեսուչ ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Սթամպուլ, Սուլթան Համամ, Բասամ Բաքըրմըջուլու

Դեր Գործակալութիւն, Ղալաթիա Ինայէթ խան

Գործակալութիւնը Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մեջ

(33)

9—52

ՖԻՆԱՆՍԱՅԻՆ ՕԹՐԻԵՇԻՒՆ

ԿԵՆԱՑ, ՀՐԴԵՂԻ, ԾՈՎՈՒ

ԿԱՅՄ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱԾՆՈՐՀԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱՆ Ի ՎԵՂԵՆԱՆ 1860ԻՆ

Դրամանակի՝ Համաբուլոյ խան, թիւ 52, 53, 54, 55, 56

Լիազոր ներկայացուցիչ՝ Գ. ՖԵՐԱՏԵԱՆ

Ֆինիքս Օթրիշիւն Ընկերութեան կենաց ապահովագրութեան օրինակ մը. — 35 տարեկան մէկը որ կ'ուզէ ապահովագրուիլ Ֆինիքս Օթրիշիւն Ընկերութեան 20,000 ֆր. եւ քսանեւէինգ տարուան համար, տարեկան 925 80 ֆր. պիտի վճարէ ու պայմանաժամուն պիտի ստանայ 31,266 ֆր. հնչուն դրամ ամբողջովին, իսկ եթէ մեռնի զոր օրինակ, 10 տարիէն, իր ժառանգորդները անմիջական պիտի ստանան 21,314.62 ֆր.: Այս ամէն գումարները ԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ չեն, այլ իՐԱԿԱՆ, եւ Ֆինիքս Օթրիշիւն Ընկերութիւնն այս գումարներուն վճարումը կ'երաշխաւորէ իր բոլորով:

4. ԵԱՎՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ 3. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԹԵՅԻ ՄԵՍ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Պոլիս, Պահէ Դարու

Ճեյալ պէյ խանիին կից, թիւ 10

ԱԶՆԻԻ ԹԵՅԵՐ

ԱՃԱՆ ԹԵՅԵՐ

ԹԵՅԻ ԸՆՏԻՐ ԽԱՌՈՒՐԴԵՐ

ԵԱՎՐՈՒԹԵԱՆ-ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԵՅԻ ԽԱՌՈՒՐԴԵՐ

ԱՆՄԵՏԵԼԻ

ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳԻՆՈՎ

Դաւաճներէ կ'ընդունուին ամէն քանակութեամբ յանձնարարութիւններ եւ կը կատարուին ամենայն ճշգրտութեամբ:

ԱՊԱՌԻԿ

ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆՈՎ

Եթէ կ'ուզէք ամէն տեսակ դահարեղէններ ունենալ, աժան ու ճաշակաւոր, թէ՛ արեւելեան եւ թէ՛ եւրոպական ճաշակով պատրաստուած, ժամացոյցներ, արծաթեայ դաւաղաններ եւլն. դիմեցէ՛ք Պոլիս, Ոսկերչաց Շուկան, Մեծ-Փողոց, թիւ 13:

Հարիւրին 20 կանխիկ, մնացեալին համար 100ին 5 մասնավճար: Կանխիկ գնողին համար հարիւրին 5 զեղջ: Դործածուած գոհարեղէնները եթէ վե ստուած չեն՝ 100ին 10 զեղջով եւ կ'առնուին. իսկ ապառիկ գնողներէն՝ 100ին 15 զեղջով:

Պ Ա Լ Ք Ա Ն

ԱՌԱՋԱՅՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՍՈՖԻԱ
Դրամագրոշխ, պահեստ եւ կրաշխառնորդական գումար 7,500,000 ֆրանկ

Դրամագրոշխ Ընկերութեան Պաշտպան Ազգ. Դրամագրոշխ Սոֆիա, Առաջնական Դրամագրոշխ Ընկերութեան
Տոգր Գանձ. Պաշտպան, Օսմ. Կայս. Դրամագրոշխ Բարիզ, Քրեալ Լիոնէ. Կ. Պոլիս

Դրամագրոշխ Ընկերութեան Բարիզ, Քրեալ Լիոնէ. Կ. Պոլիս
Ընկ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ
Կոստանդնուպոլիս, Դալմաթիա, Պաշտպան Օթոմանիս զէմ, Թաշիսպարուն խան

MAISON ISIDORE

Հաստատուել 1860ին

Բերս. Մեծ Փողոց. 431-433

ԻՋԻՏՈՐ Նորաձեւութեանց վաճառատուն 1,500,000 ասորկայ ուրի Մեծաքանդէն,
ձեռնոց, հոտեղէն, զարդեղէն, ամուսնեք, ժապաւեններ, սեղմաններ, հալածանքներ, զուլ-
պաներ, վերջին նորաձեւութեամբ զլիարկներ, մազի պնոմ եւ վաճառում եւ ին. եւ ին. :
(17) 16-52

ՍԱԼԱՄԱՆՏԸՐ

Հ Ո Ւ Ա Ն Տ Ա Կ Ա Ն
Առաջնակարգ ապահո-
վագրական Ընկերութիւն
Ընդդէմ երգեհի
Հիմնեալ յԱմսկիւսում

Դրամագրոշխ

Փր. 7,500,000

Ընդհ. Դրամագրոշխ Պոլիս

H. J. W. Huber Jr

Գոնամանդուլ խան քիւ 10
18-52

ՏԻ ԼՈՒԻ ԵՌՆԵՐՆ ԷՆՏ ԲՐԱՌԻՆ (The Law Union & Crown)

ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԿ.

Հրդեհի, Կեանքի եւ Արկածի դէմ

Հիմնուած 1825ին Լոնտոնի մէջ

Դրամագրոշխ 1,500,000 Ա. Ո.

Պահեստի դրամ 4,800,000 " "

Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ

Ridley, Rowell & Co

Կալաթա, Քեօկեղու խան քիւ 9-10

(2) 19-52

ՈՒԵՍԴԸՐԸ

ՀՐԴԵՅԻ ԴԵՍ

Ա Ն Գ Լ Ի Ա Կ Ա Ն

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ՀԻՄՆԵԱԼ 1851ԻՆ

Հաստատուած Դրամագրոշխ Ընկ. Ընկ. 6000000
Պատրաստող Դրամագրոշխ Ընկ. Ընկ. 1250000
Վճարեալ Դրամագրոշխ Ընկ. Ընկ. 410000

Հրապարակիս ծափոք Թրամ. եւ Գերմ. ըն-
կերութեանց դրամագրոշխը 100,000եմ ու ելի չէ
Ուստի ընդդէմ հրդեհի դէմ ամեն կար-
գի գործեր կ'ապահովագրէ. վնասները
տեղւոյն վրայ եւ անմիջապէս կը հատու-
ցանէ :

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Պոլիս, Սալման Համա, Բաբէրէ օղլու խան քիւ 43

Տեղւոյն եւ ծափոք Թրամ. եւ Գերմ. ընկերութեանց
դրամագրոշխը Դրամագրոշխ Ընկ. Ընկ. 1250000
100%եմ աւելի չէ, Դրամագրոշխ Ընկ. Ընկ. 1250% եւ
ինչ որ երաշխաւորութիւն չէ Դրամագրոշխ Ընկ. Ընկ.

Ս Ի Մ Ո Ն Թ Է Լ Ե Ա Ն

Առաջնակարգ Գերմանի

Արանց համար չափու վրայ ամէն տեսակ

Զրեաններու

Դիւրամատչելի գիններ եւ պայմաններ

Պոլիս, Համաբուլ խան քիւ 45 4-8

ԼԱԴԼԱՍ

ՅՐԱՆԱ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Հրդեհի ճիւղ

Պատրաստող Դրամագրոշխ Ընկ. Ընկ. 5,400,000

Տնօրէն, ամբողջ Թուրքիոյ

Ն. ԲԵԴՐՈՅՈՒԼՈՍ ԵՒ ԸՆԿ.

Բարամուսթաֆա փողոց թիւ 11, Կալաթա

(18) 16-52

ԿՐԵՃԱՄ (GRESHAM)

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

1902 տարուան հաշուեցոյցին քաղաւաճ

Ապահովագրեալ գումար

4748 քոյիսի վրայ 1,792,845 Ա. Ո.

Ապահովագրին (1902) 79,907 » »

Տարբերութիւն գործառ. 324,733 » »

Նույնիանց աստուել 1901ի վրայ տարեկան

եկամուտ 1,311,091 » »

Գանձելի պահանջք 8,279,970 » »

Վճարեալ շնորհ 18,673,030 » »

Ընդհանուր Դրամագրոշխ Թուրքիոյ

Edwards & Son

Ալալումի խան, Մեյսանթր փողոց, Պոլիս

(11) 17-52

ՀԷԼՎԵՏԻԱ

ԱՊԱՀՈՎ. ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հրդեհի, Կեանքի եւ ծովային արկածներու դէմ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ

Ո. ՍԻՑ ՍԻ ԸՆԿ.

Կալաթա, Պեթլէ-Թիւրքի խան քիւ 23, 24, 25

ԲԱՌՆԱՍ

Լ Ո Ւ Ս Ա Ն Կ Ա Ր Չ Ա Տ Ո Ւ Ն

Բերս, Մեծ Փողոց Համբուլ խան քիւ 288

Այն Կալաթա Կալաթա Կալաթա Կալաթա

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Փոքր Կալաթա Կալաթա Կալաթա

Գոնամուր խան քիւ Կալաթա

Կալաթա Կալաթա Կալաթա Կալաթա

Այլաւորութիւն կը կատարուին տանց մէջ

12 քաղիւնէ լուսանկարներ չինել տուող

իրաւունք ունի 50X60 մեծութեամբ իր

մէկ լուսանկարը ստանալու

(4) 19-52

ԻՐԱԽԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ՕՆՆԻԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ի Ր Ա Ի Ա Գ Ե Տ Փ Ա Ս Տ Ա Բ Ա Ն

Կալաթա, Կալաթա խան քիւ 9

Կը կատարուին իրաւագրեալ տանց

խնդրոց մասին խորհրդակցութիւններ

Գաղտնագրութիւնը պատուոյ խնդիր

Պատրաստութիւն ամեն տեսակ

պարսկագրութեանց

Եւ

Պաշտօնական գրութեանց

Գաւառներէ ելած գիւմարներու վրայ

թղթակցութեամբ կը կատարուին

խորհրդակցութիւններ եւ կը

ստանձնուին գաւառագրութիւններ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻ Զ. ՄԱՅԵՆՍԵԱՆ

1904 SUPRIS ZAMAR
(AGENDA INTERNATIONAL)

Թուրքիոյ, Հայկերի, Թրակիոյ եւ Բուլղարիոյ ղեկավար

Փիւ 3 դրու, 5 դրու եւ 8 դրու

Կը գտնուի Կ. Պոլսոյ եւ Կալաթայի քոյի Դրամագրոշխ

Եւ Թիւրքիոյ Դրամագրոշխ Ընկ.

Հրամագրի Զ. ՄԱՅԵՆՍԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՍԱՎՈՅԱ SAVOIA

ԿՈՒՆՏԱՆՆԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
Ի Տ Ա Լ Ա Կ Ա Ն Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն
Դրամագրոշխ 2,000,000 ֆրանկ

Ընդհ. Դրամագրոշխ Ընկ. ԱՍՏՈՒՐ

Կալաթա ձեռնար խան

(8) 18-52